

TARPDISCIPLININĖS MIESTO TYRIMŲ PERSPEKTYVOS

Rasa Račiūnaitė-Paužuolienė
Vytauto Didžiojo universitetas

Įvadas

Teoriniai miesto fenomeno tyrimai Vakarų mokslininkus domino seniai, tačiau miesto gyvenimas kaip specifinis socialinis reiškinys socialinių mokslų dėmesio centre atsidūrė tik XX a. pradžioje. Tai paskatino šiame amžiuje prasidėjusi ypač sparti miestų plėtra.

Straipsnyje tyrimo objektu pasirinktas miestas, kaip tarpdisciplininių tyrimų fenomenas. Tyrimo tikslas – pasitelkus lyginamąjį ir interpretacinį metodus, nustatyti miesto tyrimų teorines perspektyvas. Straipsnyje siekiama atsakyti į keletą išsikeltų uždavinių: 1) apibrėžti miesto fenomeną; 2) atskleisti miesto tyrimų istoriją, pasitelkus svarbesnius humanitarinių ir socialinių mokslų tyrinėtojų darbus; 3) remiantis humanitarinių ir socialinių disciplinų miesto tyrimais, numatyti šiuolaikinio miesto tyrimų teorines perspektyvas. Straipsnyje susitelkiama ties tarpdisciplininių miesto tyrimų problema.

Miesto istorikas ir teoretikas Lewis Mumfordas miestą apibūdina kaip maksimalios bendruomeninės galios ir kultūros koncentracijos tašką (Mumford 1938: 292). Anot jo, „miestas yra integruotų ir socialinių santykių forma bei simbolis: tai šventyklos, rinkos vieta, teisingumo rūmai ir žinių akademija. Čia, mieste, civilizacijos gėrybės dauginasi ir tampa įvairesnės; čia žmogaus patyrimas pasikeičia į regimus ženklus, simbolius, elgesio būdus ir tvarkos sistemas. Būtent čia telkiasi civilizacijos klausimai: čia ritualas tampa aktyvia diferencijuotos ir sąmoningos visuomenės drama“ (Mumford 1938: 292). Miestas, kaip apgyvendinta ir urbanizuota vieta, turi daug ilgesnę atmintį nei jame gyvenančios žmonių grupės ar politiniai režimai, kurių kontroliuojamai teritorijai jie priklauso (Assmann 2013: 21). Taigi miestas – daugialypis reiškinys, apimantis intensyvų įvairiapusį ekonominį, politinį, socialinį, daugiakultūrinį, daugiאתninį ir daugiareliginį miestiečių gyvenimą (Račiūnaitė-Paužuolienė 2011: 303). Jis apima įvairias gyvenimo sritis, todėl miesto tyrimuose neišvengiamas tarpdiscipliniškumas.

Daugelis mokslo šakų, tokios kaip istorija, sociologija, miesto planavimo studijos, pabrėžia miesto, kaip atskiros socialinės srities,

Račiūnaitė-Paužuolienė R. Tarpdisciplininės miesto tyrimų perspektyvos. *Lithuanian Journal of Anthropology*, 2014, nr. 1: 89-110.

dinamiškumą ir chronologiją. Šių šakų atstovai pastebi unikalius miesto bruožus: „nevienalytiškumą, ekologines zonas, komunikacinius tinklus ir architektūrines formas“ (Fox 1977: 17). Tarpkultūriniuose antropologų tyrimuose miestas yra suvokiamas kaip socialinė institucija ir sociokultūrinės visumos dalis.

Miesto antropologija apima miestų ir jų gyventojų kultūrinių sistemų ir tapatybių tyrimus. Ji tyrinėja miestų socialinę organizaciją, jiems būdingus socialinius ryšius bei socialinio gyvenimo modelius, lygina skirtingus miestų kultūrinius ir istorinius kontekstus. Priešingai nei ankstesni urbanizmo tyrimai, kuriuose miestas laikytas daugiau tyrimo kontekstu nei tiriamu reiškiniu, miesto antropologija antropologijos sąvokas ir lauko tyrimo metodus naudoja miesto gyventojams tirti (Merry 2006: 479).

Miesto antropologai tyrinėja mažų mieste egzistuojančių socialinių pasaulių organizaciją, gilindamiesi į institucines jėgos struktūras analizuoja jų socialinį gyvenimą. Dalis tokių studijų yra pagrįstos teritoriniais vienetais, pvz., kaimynystė, kitose tyrinėjami socialiniai tinklai, tarpusavio ryšiai, sujungiantys šalia arba toli vienas nuo kito gyvenančius žmones.

Geografiniuose miesto tyrimuose didelė reikšmė teikiama miesto erdvinei struktūrai. Miestas apibūdinamas kaip „teritorinė sistema, kurios elementai gali formuoti įvairias struktūras, nevienodai išsidėsčiusias miesto erdvėje. Tai priklauso tiek nuo kiekvieno elemento sklaidos ypatumų, tiek nuo paties miesto – jo gamtinio pagrindo, esamų struktūrų, ryšių su aplinkinėmis teritorijomis“ (Krupickaitė, Beconytė 2011: 10).

Nuo miesto tyrimų neatsiejamas urbanizacijos arba miesto formavimo ir augimo procesas. Šis socialinis procesas siejasi su gyventojų koncentracija miestuose bei miesto reikšmės visuomenės raidai svarba. Urbanizacija apima socialinės veiklos būdus, kuriais nustatoma vieta erdvėje atsižvelgiant į tarpusavyje persipinančius visuomenės vystymosi ir pokyčių procesus (Gottdiener, Budd 2005: 184). Urbanizacijos tyrimai siekia nustatyti didelių miestų augimo ir nykimo priežastis.

Šiandien urbanizacijos tyrimuose išryškėja keturios kryptys: teritorinė, demografinė, ekonominė ir socialinė. Teritorinė urbanizacija siejasi miesto ploto, jo talpumo galimybių didinimu, naujų miestų ir miestelių kūrimusi, spartėjant statyboms. Demografinė urbanizacija apibūdina miesto gyventojų didėjimą. Ji nagrinėja žmonių migraciją iš kaimo į miestą arba iš vienos valstybės į kitą, emigrantams kaupiantis didžiuosiuose miestuose. Ekonominė urbanizacija siejasi su nuolatiniu ne žemės ūkio sektoriuje dirbančių žmonių gausėjimu miestuose, taip pat kaimo žmonių profesijų kaita, nes miestas skatina kaimo žmones persiorientuoti į miestietiškas profe-

sijas. Socialinė urbanizacija apima iš kaimo į miestą atvykusiųjų gyvenamosios kaitą, taip pat miestietiško gyvenimo modelių skverbimąsi į priemiesčius ir kaimą. Mokslinėje literatūroje skiriami du urbanizacijos etapai. Pirmajame ekonominis ir kultūrinis visuomenės potencialas kaupiasi didžiuosiuose miestuose ir sukuria sąlygas juose kurti materialines ir dvasines vertybes. Antrajame etape šias vertybes perima mažesnieji miestai, miesto tipo gyvenvietės, priemiesčiai ir periferija (Račiūnaitė-Paužuolienė 2011: 303).

Miesto tyrimų metodologija

Miestas apima skirtingas gyvenimo sritis, todėl miesto tyrimuose neišvengiamas tarpdisciplininis požiūris, padedantis tyrėjui išplėsti vienos disciplinos lauką. Miesto tyrėjai remiasi įvairiais humanitarinių ir socialinių mokslų tyrimo metodais (pokalbiu, struktūruotu, nestruktūruotu ir išsamiuoju interviu, gerai informuotų pateikėjų apklausa, stebėjimu, tyrinėtojo dienoraščių pildymu, kartografavimu) bei skirtingų šaltinių grupėmis (archyviniais, istoriniais ir statistiniais šaltiniais, gyventojų surašymo duomenimis, periodika, amžininkų prisiminimais, epistoliariniu palikimu, gyvenimo istorijomis, grožine literatūra, gretutiniais humanitarinių ir socialinių mokslų tyrimais).

Pradžioje antropologai dėmesį telkė į mažas tradicines kaimo bendruomenes. Vėliau, susidomėjus didelėmis miesto visuomenėmis, buvo peržiūrėta stebėjimo dalyvaujant metodu besiremianti tradicinės antropologijos metodologija. Anksčiau etnografiniams tyrimams atlikti svarbūs buvo glaudūs tarpusavio santykiai tarp nedidelio kiekio respondentų ir rinkėjo. Ši metodologija miesto tyrimams netiko, todėl antropologams reikėjo išplėsti savo kompetencijas, įgyti naujų įgūdžių, tyrimuose naudoti rašytinius šaltinius, gyventojų apklausas, istorikų darbus, grožinės literatūros kūrinius bei kitus šaltinius. Įvairius šaltinius naudojantys miesto antropologai susidūrė su iššūkiu – būtinybe teisingai suvokti didelių grupių tikrovę ir neprarasti gyvo aprašymo žvilgsnio, būdingo etnografijai. Į tyrimus jie įtraukė įvairius įvykius, atsitikimus ir netikėtus susitikimus, iš pirmo žvilgsnio, regis, neturinčius mokslinės vertės. Šie duomenys papildė jų tyrimus statistika ir atspindėjo kasdieninio socialinio gyvenimo tikroviškumą (Al-Zubaidi 1998). Į miesto tyrimus neretai buvo perkeltos tradicinės antropologijos temos, tokios kaip giminystės, socialinių grupių tyrimai. Taigi, miesto antropologija ne tik pastūmėjo antropologus prie skirtingų teorinių ir metodologinių struktūrų, bet ir atnaujino tai, kas egzistavo iki tol. Buvo pabrėžiama, kad miesto tyrimuose per daug akcentuojant stebėjimo dalyvaujant požiūrį pra-

randama holistinė perspektyva. Pastebėta, kad susitelkimas prie vienos srities tyrimų, pavyzdžiui, šeimos (grupės, genties ar kitų socialinių vienetų) veda prie fragmentinės miesto realybės bei „urbanistinės mozaikos“ (Al-Zubaidi 1998; Fox 1977: 2-9).

Urbanistikos tyrimų specializacijos skatinamas, urbanistinių problemų išskaidymas atskleidė, kad šių problemų negalima spręsti vadovaujantis vien siauru socialinės inžinerijos požiūriu. Todėl miestą bei jo plėtrą šiandien vis dažniau bandoma analizuoti ir vertinti taikant holistinį požiūrį. Urbanistikos specialistų uždavinys – nuodugnai tirti urbanizacijos vyksmą ir tendencijas, numatyti pasekmes, formuluoti prielaidas, plėtoti skatinimo, reguliavimo arba stabdymo būdus bei priemones (Vanagas 2003: 156).

Modernioje epochoje buvo sureikšmintas urbanistinio planavimo procesas, būtinybė rengti bendrąjį planą, kuris neretai ignoruodavo daugelį jau susiklosčiusių ar spontaniškai atsiradusių miesto konfigūracijų. Pastaruoju metu žymiai sustiprėjusi ekologinė žiūra „sugrąžino susidomėjimą biologine įvairove ir ekosistemų funkcionavimu, kraštovaizdžio ekologijos perspektyva bei naujovišku nūdieniu mąstymu, skirtingai nei ankstesniais tarpsniais, neapsiribojančiu vien mokslu, bet atrandančiu vietos ir filosofijai, religijai, metafizinėms tradicijoms, kurias įkūnija tokie mokymai, kaip Azijoje kadaise didžiulę reikšmę turėjusi geomantija, vėdiškoji architektūra, Šiaurės Amerikos čiabuvių statinių kaip gamtos dalies samprata, Renesanse išsigalėjęs požiūris į gyvenimiškąją galią ir sielą įkūnijantį miestą“ (cit. iš Samalavičius 2013: 144). Be to, su urbanistinėmis struktūromis elgtis ekologiškai skatina naujausios architektūros ir statybos technologijos, nauja filosofinė bei teorinė pagrindą įkūnijanti urbanistikos politika.

Miesto istorikai, nagrinėdami miesto visuomenės vystymąsi, remiasi bendraisiais istorinių tyrimų metodais (istoriniu, lyginamuoju, rekonstrukciniu, kartografiniu). Istorinių tyrimų esmę sudaro faktinių duomenų rinkimas, kaupimas, sisteminimas ir analizė. Tyrimuose remiamasi istoriniais šaltiniais, kurie naudojami istoriniams faktams nustatyti. Istoriniai šaltiniai – tai dokumentai, įvairūs rankraščiai, materialiniai objektai; pagal pobūdį jie skirstomi į kelias grupes: naratyviniai (kronikos, metraščiai, atsiminimai, publicistika, korespondencija ir kt.), dokumentiniai (įstatymai, administraciniai aktai, privilegijos, teismų praktikos bylos ir kt.), ikonografiniai (žemėlapiai, nuotraukos, antspaudai, herbai, tapybos ir grafikos darbai ir kt.). Istorinių tyrimų metodologija reikalauja, kad dirbant su istoriniais šaltiniais, būtų atlikta jų analizė, išorinė ir vidinė kritika. „Atliekant išorinę istorijos šaltinių kritiką nustatoma, kada ir kur buvo sukurtas šaltinis, kas šaltinio autorius, kokia medžiaga rėmėsi šaltinio autorius jį kurdamas, ar turimas šaltinis yra

vientisas, ar turime tik šaltinio dalį. Atliekant vidinę istorijos šaltinių kritiką nustatoma, ar tai, ką sako šaltinis, galėjo vykti iš tikrųjų“ (Rukšėnas 2014). Kaip istorinius šaltinius istorikai naudoja ir demografijos, geografijos, antropologijos, etnogenezės duomenis. Istorijos šaltiniuose užfiksuota informacija apie miesto ar viso krašto praeitį tyrėjui padeda nustatyti istorinius faktus, atkurti, rekonstruoti įvairius praeities įvykius, jų raidą ir tokiu būdu atskleisti istorinę tiesą.

Šiandien ne tik etnologų, antropologų, bet ir istorikų miesto tyrimuose svarbią vietą užima sakytinė istorija, kuri yra viena iš atminties istorijos (*history of memory*) krypčių. Jos tikslas – „visos visuomenės arba atskirų jos grupių subjektyvių įsitikinimų, nuomonių ir nuostatų analizė. [...] Sakytinės istorijos specifiką lemia jos pagrindinis šaltinis – interviu, kurio informacija visuomet subjektyvi, turi asmeninės interpretacijos atspalvį ...“ (Marcinkevičienė 2007: 15-16), todėl suteikia galimybę analizuoti subjektyvius procesus, kurie yra sunkiai apčiuopiami naudojant įprastus šaltinius. Interviu yra subjektyvus šaltinis, tačiau jo naratyvas neatsiejamas nuo konkretaus socialinio konteksto. Sakytinėje istorijoje naratyvas yra svarbus tyrimo objektas, nes individas kalba kaip konkrečios grupės narys. Tokiame naratyve atsispindi ne tik individualios, bet ir kolektyvinės atminties apraiškos, ją naudojant konstruojamos tapatybės ir santykis su praeitimi.

Miesto tyrimų istorija ir teorinės sampratos Vakaruose

Miestą antropologai pradėjo tyrinėti XX a. ketvirtajame dešimtmetyje, tačiau kaip atskira socialinės antropologijos disciplina miesto antropologija atsirado tik septintajame praėjusio amžiaus dešimtmetyje. Į miesto gyvenimą pirmieji dėmesį atkreipė sociologai, todėl miesto antropologijos pradžia siejasi su sociologiniais miesto visuomenių tyrimais. Ilgą laiką vyravo tradicija, kad valstietišką kultūrą tiria antropologai ir etnologai, o miesto kultūrą – sociologai, bet nuo XX a. ketvirtojo dešimtmečio ši nuostata pasikeitė. Nuo tada kultūrinės antropologijos specialistai pradėjo domėtis miesto įtaka valstiečių gyvenimui. Taigi, miestas tapo vienu iš antropologijos tyrimų objektų.

XX a. trečiajame dešimtmetyje JAV iškilusi Čikagos sociologinė mokykla vykdė tyrimus Čikagos mieste. Sociologinę teoriją jungdama su etnografiniais metodais, ji tyrinėjo miesto institucijas, kaimynų santykius. Šios mokyklos atstovas Robertas Ezra Parkas savo tyrimuose derino demografiją ir gyventojų surašymo duomenis, naudojo interviu ir istorinius duomenis. Labiau nei abstrakčios miesto gyvenimo teorijos jį domino socialinės miesto problemos. Teorinė Čikagos mokyklos perspektyva žvelgė į

miestą kaip ekosistemą, suskirstytą į „natūralias zonas“. Šios „gamtinės zonos“ apėmė lūšnų kvartalus, mikrorajono kaimynysčių ir nusikaltimų vietas. Jos buvo tiriamos, siekiant nustatyti nerašytų mikrorajono įstatymų tęstinumą – „tęstinumo idėja“ grindė šios teorijos prielaidas. Pagal šį modelį mokslininkai analizavo imigrantų bendruomenių – pavyzdžiui, į Čikagą ieškoti darbo emigravusių Afrikos amerikiečių – gyvenamosios vietos pokyčius, vargingųjų kvartalus, kaimynysčių zonų raidą.

Straipsnyje „Urbanizmas kaip gyvenimo būdas“ (Wirth 1938) Louisas Wirthas pristatė sociologinę teoriją, kurioje pabrėžė miesto gyvenimo įtaką socialinei organizacijai ir pasaulėžiūrai. Jis miestą apibūdino kaip „didelę, gana tankią, nuolatinę socialiai nevienalyčių žmonių gyvenamąją vietą“ (Wirth 1938: 8), t. y. pabrėžė trijų kintamųjų – gyventojų skaičiaus, tankumo ir nevienalytiškumo – derinį. Kuo intensyvesni šie kintamieji, tuo urbanistiškesnė tampa vieta. Didesnis tankumas pabrėžia anonimiškumo įspūdį, didesnę toleranciją svetimiesiems, nors, kita vertus, ir didesnę stresą. Nevienalytiškumas taip pat skatina toleranciją, kadangi sąveikauja daug skirtingų žmonių (Gottdiener, Budd 2005: 7). Gyventojų ryšius mieste L. Wirthas apibūdina kaip nuasmenintus, paviršutiniškus ir laikinus. Emocinių miestiečių ryšių trūkumą jis sieja su „socialinės anemijos ir socialinės tuštumos“, t. y. socialinės dezorganizacijos mieste būseną (Wirth 1938: 11-12).

Urbanistikos teoretikas Lewis Mumfordas studijoje „Miestas istorijoje“ (Mumford 1960) išdėstė miesto raidos schemą. Ją mokslininkas suskirstė į kylančią ir krentančią šešių stadijų kreivę: nuo eopolio (kaimo aplinkoje susiformavusio miesto prototipo), polio, metropolio, megalopolio, tiranopolio iki galutinės miesto nuopuolio ir žlugimo fazės – nekropolio idėjos. Veikale „Miestų kultūra“ (1938) jis išskyrė tris miesto funkcijas: kontrolės, komunikacijos ir miesto, kaip žmogaus kaitos bei jo asmenybės išraiškos funkciją. Mumfordui miesto gyvenimas – kūrybingas ir teatrališkas, o miesto vystymasis neatsiejamas nuo jo gyventojų kūrybingumo (Mumford 1938).

XX a. šeštajame dešimtmetyje daugelis antropologų ir sociologų vis aktyviau įsitraukė į miesto fenomeno tyrimus. Gordonas Childe gilinosi į miesto pokyčius ir pirmasis pastebėjo radikalią socialinę transformaciją, prasidėjusią kartu su pirmaisiais miestais (Childe 1950). Gideonas Sjobergas nagrinėjo iki-industrinio miesto ypatumus (Sjoberg 1960), Elizabeth Bott gilinosi į miesto šeimos problemas ir miesto socialinius tinklus, išryškinančius individualistinį miesto šeimos pobūdį (Bott 1957).

Miesto antropologijos plėtra ypač sustiprėjo XX a. septintajame dešimtmetyje, nes tradicinės grupės – gimininės, valstiečių ir panašios bendruomenės – vis labiau integravosi į miesto pasaulį, taip pat buvo įtrauktos

ir į miesto tyrimus. Ypatingo dėmesio sulaukė kaimo ir miesto migracija, adaptacija mieste, etniškumas ir skurdas (Lewis 1966, Hannerz 1969). Kaimo ir miesto migracijos tyrimai išplėtoti Afrikos, D. Britanijos ir Lotynų Amerikos antropologų darbuose. Juose nagrinėtos problemos, susijusios su imigrantų adaptacija naujoje miestų aplinkoje, socialinės struktūros, tarpasmeninių ryšių ir kolektyvinės tapatybės pokyčiais (Abu-Lughod 1962). Gideonas Sjobergas veikale „Ikiindustrinis miestas: praeitis ir dabartis“ (Sjoberg 1965) išskyrė du miesto tipus: ikiindustrinį ir industrinį. Pirmąjį jis apibūdino kaip valdymo ir religinį centrą. Tyrinėtojas pabrėžė socialines miesto erdvių topografijos ir taksonomijos prasmes, išskyrė centro ir periferijos išsidėstymą, neatsiejamą nuo gyventojų socialinių sluoksnių hierarchijos. Jo tyrimo rezultatai atskleidė, kad socialinė galia priklauso elitui, apsigyvenusiam miesto centre, o neturtingieji nustumiami į pakraščius. Etninių ir profesinių grupių salelės vaizduojamos tarsi uždari pasauliai, gyvuojantys mieste vienas šalia kito, turintys savas socialines struktūras, politinius lyderius ir mokyklas bei kuriantys savitas miesto socialinės organizacijos formas (Sjoberg 1965: 96-100).

Miesto antropologų darbuose išskirtinio dėmesio sulaukė skurdo kultūra. Tarp jų reikėtų paminėti kontraversiška vertinamą Oscaro Lewiso knygą „La vida: Puerto Rico šeima skurdo kultūroje“ (Lewis 1966). Skurdo kultūra šiame tyrime apibūdinama kaip nekintanti gyvensena, susiformuojanti tarp vargingiausių grupių, gyvenančių įvairialypėse miesto aplinkose Meksikoje, Puerto Rike ir Niujorke. O. Lewisas „skurdo kultūrą“ apibrėžia kaip gyvenimą, kurią nulemia kitos priežastys nei ekonominis ir politinis nepriteklis. Ši koncepcija ne kartą buvo kritikuota, tačiau bet koku atveju negalima paneigti sveikintinų pastangų sukurti socialinės įtakos teoriją, paaiškinančią ekonominio užribio gyvenimą industriniame mieste. 1977 m. pasirodo Richardo Foxo veikalas „Urbanistinė antropologija. Miestai jų kultūriniame kontekste“ (Fox 1977). Jame autorius pateikia istorinę miestų tipologiją; išskiria 5 skirtingus miestų tipus (karališkus, administracinius, prekybinius, miestus valstybes, kolonijinius, industrinius); nagrinėja santykius tarp miestų bei didesnių visuomenių.

XX a. devintajame dešimtmetyje miesto antropologų žvilgsnis nukrypsta į dideliuose industriniuose miestuose gyvuojančias lokalias bendruomenes, kurios suvokiamos kaip vėlyvojo kapitalizmo vystymosi bei vargšų nuskurdinimo proceso rezultatas. Vieni antropologai, pvz., Ida Susser nagrinėja, kaip miesto politinės ekonomijos pokyčiai modeliuoja vargšų gyvenimo sąlygas (Susser 1982). Kiti, kaip Davidas Harvey, gilinaisi į miesto gyvenimo pokyčius, matomus kaip globalaus kapitalo ir darbo antplūdžio rezultatas (Harvey 1989). Antropologus domina politinės ir ekonominės

jėgos, kurios transformuoja miesto apylinkes, kad praplėstų miesto teritoriją ir paverstų ją vidurinės klasės gyvenamuoju rajonu. Taip pat gilinamasi į kapitalinių įdėjimų mažinimą miestuose, darbo nutekėjimą iš miestų, rasinę diskriminaciją privačiuose gyvenamųjų namų rajonuose, viešąją gyvenamųjų namų politiką ir naujų miestų kūrimą.

Lietuvos miesto tyrimų istorija ir teorinės įžvalgos

Lietuvos miestų tyrimų kontekstas šiek tiek skiriasi nuo Vakarų Europos. XIX a. pabaigoje prasidėjęs urbanizacijos procesas paskatino spartų Lietuvos miestų augimą. To meto demografinę ir socialinę miestų padėtį tyrinėjęs istorikas Vytautas Merkys pastebėjo, kad XIX-XX a. sandūroje miestų gyventojų daugumą sudarė asmenys, kilę iš tos pačios gubernijos (Merkys 1958). Miesto gyvenimas Lietuvoje turėjo kaimiškos kultūros ypatumų: net ir didžiausiuose miestuose buvo išlikusių kaimiškosios kultūros salelių, kuriose miestiečiai propagavo agrarinę gyvenseną. Kaip ir visoje Europoje, Lietuvos miestai buvo daugiatautiniai. 1897 m. Vilniuje gyveno 40 proc. žydų, 31 proc. lenkų, 20 proc. rusų, 4,2 proc. baltarusių, 2,1 proc. lietuvių, 2,7 proc. kitų tautybių žmonių; Kaune 44,6 proc. žydų, 28,7 proc. lenkų, 12,5 proc. rusų, 7,9 proc. lietuvių, 5,9 proc. vokiečių, 0,4 proc. kitų tautybių žmonių (Daniliauskas 1978: 79).

Lietuvos miestų tyrimų istorija prasideda XX a. šeštajame-septintajame dešimtmetyje. Etnografiniais miesto tyrimais lietuvių etnologai užsiėmė tik nuo XX a. septintojo dešimtmečio (Daniliauskas 1968, 1969a, 1969b, Dobrovolskas 1961, Kalnius 1975, Merkienė 1965, 1966a, 1966b, 1966c, 1966d). Miestuose greičiau nei kaimuose vyko etniniai pokyčiai, neatskiriami nuo socialinių ir kultūrinių transformacijų. Per keturis dešimtmečius iš esmės pakito Lietuvos gyventojų socialinė ir demografinė sudėtis (Kalnius 1995: 40). Tokia padėtis paskatino etnologus pradėti etnografinius miesto tyrimus. Bene didžiausią dėmesį socialinės urbanizacijos problemoms Lietuvos miestuose ir miesto tipo gyvenvietėse XX a. septintajame dešimtmetyje skyrė Antanas Daniliauskas ir Regina Merkienė. A. Daniliausko darbų tyrimo objektas – didžiųjų miestų (Vilniaus, Kauno, Marijampolės, Elektrėnų) gyventojų materialinė kultūra (Daniliauskas 1968, 1969a, 1969b, 1978). Sovietmečio miesto tyrimams skirta šio autoriaus monografija „Šiaurės rytų Lietuvos pramonės darbininkų materialinė kultūra“ (1970) – metodologiniu požiūriu vienas stipriausių to meto etnografų darbų. Monografijoje aptariamos Biržų, Rokiškio, Juodupės ir Panemunėlio įmonių darbininkų gyvenamosios patalpos, drabužiai ir maistas (Daniliauskas 1970). Autoriaus darbuose nagrinėjami

didžiųjų Lietuvos miestų materialinės kultūros reiškiniai (gyventojų pastatai, butų interjeras, apranga, mityba) ir miestiečių gyvensena, nulemta vietos kultūros tradicijų bei užsienio šalių įtakų.

XX a. aštuntajame dešimtmetyje susidomėta miesto šeimos tyrimais. Pagrindinis šios krypties atstovas – Petras Kalnius. Vilniuje, Kaune, Elektrėnuose atliktuose tyrimuose jis gilinosi į pramonės įmonių darbuotojų santuokos ir šeimos problemas (Kalnius 1982a, 1982b). Vėliau kolektyvinėje monografijoje (Daniliauskas, Kalnius 1983) P. Kalnius ir A. Daniliauskas nagrinėjo lietuvių bei Lietuvos tautinių mažumų mišrias šeimas, jų narių tarpusavio santykius. P. Kalnius pastebėjo, kad etninei asimiliacijai atspariausios buvo lietuvių ir rusų šeimos. 1988 m. publikuotoje šio autoriaus knygoje (Kalnius 1988) apie Lietuvos didžiųjų miestų inteligentų šeimą nagrinėta šeimos reikšmė etnokultūrinuose procesuose. Autorius priėjo prie išvados, kad kultūros ir švietimo srityje dirbančių inteligentų tautinis vedybinis uždarumas yra didesnis negu pramonės darbuotojų. XIX-XX a. Lietuvos miestiečių šeimos istoriją, socialinius ir demografinius bruožus, etnosociologinius šeimos klausimus autorius aptarė kolektyvinėje monografijoje (Vyšniauskaitė, Kalnius, Paukštytė 1995). Jis pastebėjo, kad „kaimietiškos ir urbanistinės kultūrų integracija Lietuvoje labai susijusi su didesniu valstietiškos kilmės miesto gyventojų skaičiumi, nuolatiniais įvairiapusiais miesto gyventojų ryšiais su kaime gyvenančiais artimaisiais bei giminaičiais, didesne nei kitur kaimietiškos kultūros įtaka visam krašto gyvenimui“ (Kalnius 1995: 40).

Ne priklausomos Lietuvos valstybės ir miestietiškos kultūros kūrimo procesai, valstybinių, visuomeninių, politinių, religinių institucijų bei asmenybių svarba formuojant modernią miestiečių gyvenseną, miesto gyventojų atmintis ir šventės – tai pagrindinės XXI a. pr. lietuviško miesto tyrimų temos.

Akademinės visuomenės įtaka tarpukario Kauno kultūriniam, visuomeniniam gyvenimui bei miestiečių vertybėms nagrinėti Sauliaus Pivoro (Pivoras 2002), Modesto Kuodžio (Kuodys 2009), Rasos Račiūnaitės (Račiūnaitė 2000, 2002) straipsniuose. Pastarajame darbe į Kauno tarpukario kultūrą žvelgiama per inteligentų (Tado ir Honoratos Ivanauskų) šeimą, padariusią didžiulį poveikį ne tik laikinosios sostinės elito kultūrai, bet ir visos Lietuvos visuomenei.

Miesto ir jo priemiesčių tyrimai didesnio dėmesio susilaukė XXI a. pirmajame dešimtmetyje. Atskirų tarpukario Kauno priemiesčių (Aleksoto, Lampėdžių, Vilijampolės, Šančių) tyrimai buvo atlikti XX-XXI a. sandūroje. Urbanistiniai Vilijampolės aspektai gvildinti Andros Laužinskaitės (Laužinskaitė 2003) ir Algimanto Miškinio (Miškinis 1973) darbuose. A. Laužinskaitės straips-

nyje (Laužinskaitė 2003), skirtame istorinei urbanistinei Vilijampolės rai-
dai, atskleidžiami funkciniai šio priemiesčio pokyčiai: iš prekybos ir amatų
centro gyvenvietė tapo žydų religiniu centru, o ilgainiui virto pramoniniu
priemiesčiu. Kiti du Kauno priemiesčiai – Lampėdžiai ir Aleksotas – sulaukė
kiek didesnio etnologų dėmesio. R. Račiūnaitės darbuose (Račiūnaitė 2001,
2004, 2012) analizuojama lampėdiškių gyvensena ir verslai, santykiai su
etninėmis mažumomis, aptariama įvairių socialinių sluoksnių Lampėdžių ir
Aleksoto gyventojų (inteligentų, žemdirbių, žvejų, darbininkų) vertybinė
orientacija, nacionalinė savimonė bei miestietiškos sąmonės užuomazgos;
gilinamasi į kultūros reiškinių migraciją, paskatinusią naujų kultūros reiškinių
bei su jais susijusių miestietišκών verslų atsiradimą tarpukario Kaune ir jo
priemiesčiuose (Račiūnaitė-Paužuolienė 2007).

Dalios Dijokienės straipsniuose nagrinėjama Lietuvos didmiesčių
– Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Kėdainių – urbanistinė struktūra, istorinių
priemiesčių kilmės, raidos ir vertybių klausimai (Dijokienė 2006a, Dijokienė
2006b). Istorinių priemiesčių atsiradimas siejamas su miesto atsiradimu.
Autorė pastebi, kad skirtingai nei Vakarų Europoje Lietuvoje istoriniai miestų
branduoliai vis dar apsupti istorinių priemiesčių. Jos straipsniuose aptaria-
mi priemiesčių urbanistinės struktūros elementai: gatvių tinklas, posesinė
struktūra, aikščių, gatvių apstatymo pobūdis, statinių kompleksai ir ansam-
bliai, gamtinių sąlygų ypatumai, panoramos ir kompoziciniai ryšiai su senuo-
ju miesto branduoliu, urbanistiniai ir architektūriniai istorinių priemiesčių
ypatumai. Nusakomos priemiesčių kilmės priežastys, atsiradimo laikotar-
pis; nurodomi veiksniai, lėmę urbanistinius jų ypatumus, išskiriami jų tipai.
Autorės teigimu, istoriniai priemiesčiai pasižymi istorine ir kultūrine verte. Jų
vertybės turi reikšmę miesto savitumo išlaikymui ir papildo paties miesto for-
mavimosi raidos paveikslą (Dijokienė 2006b: 78-86; Dijokienė 2006a: 193-203).

Tarpukariu Vilniuje gyvenusios lenkų etnografės Marijos Znamie-
rowskos-Prüfferowos prisiminimų knygoje „Vilnius, miestas arčiausia
širdies“ (2009) pasakojama apie Vilniaus ir jo apylinkių gyventojų kalendori-
nius ir šeimos papročius, apžvelgiama įvairių čia gyvenusių konfesijų kultūra
(Znamierowska-Prüfferowa 2009). Vilniaus krašto ir Vilniaus priemiesčių
verbų savitumą yra nagrinėjęs Juozas Kudirka (Kudirka 1993).

Miesto regioninės kultūros klausimai – dar viena urbanistikos tyrimų
tema. Miesto tyrėjai bando apibrėžti miesto įtaką regioninei kultūrai.
Pavyzdžiui, R. Račiūnaitė tarpukario Kauno regioną apibūdina kaip savitą
teritorinį vienetą, išsiskiriantį geografiniu, gamtiniu, ekonominiu, politiniu,
kalbiniu, etniniu, religiniu bei kultūriniu aspektais. Panaši geografinė erdvė
bei su ja susiję gyvenimosi reiškiniai, agrarinis gyvenimo būdas, kurį XX a.

ketvirtajame dešimtmetyje keičia urbanistiniai verslai, ta pati katalikų parapija, dvikalbyste pasižyminti gyventojų kalbinė bendruomenė apibūdina Kauno pakraščius – Vilijampolės ir Lampėdžių – regiono savitumus (Račiūnaitė-Paužuolienė 2009b). Kaimo kultūros virtimas modernia miesto kultūra tarpukario Lietuvoje nagrinėtas ir Dariaus Daukšo straipsnyje (Daušas 2004). Autoriaus teigimu, šiuo laikotarpiu vyko savojo, lietuviškojo miesto atradimo procesas. Su šiuo procesu siejosi gyvensenos kaita, prie kurios prisidėjo vakarietiška žiniasklaida ir lietuviškuose periodiniuose leidiniuose propaguojami alternatyvūs gyvensenos modeliai (Daušas 2004: 32). Sociologės Irenos Šutinienės tyrimuose miesto tema plėtojama toliau – atskleidžiamos Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos praeities vaizdinių reikšmės miestiečių komunikacinėje atmintyje (Šutinienė 2013).

Šiuolaikinio miesto šventes (valstybines, kalendorines, šeimos, jaunimo, komercines, didžiųjų miestų gimtadienius) etnologiniu aspektu tiria etnologai. Jie gilinasi į XXI a. pr. miesto švenčių kūrimo ir funkcionavimo (Mardosa 2013), etninio ir kultūrinio tapatumo stiprinimo (Aleknaitė 2014a, 2014b; Apanavičius 2013), tradicijos išsaugojimo, perėmimo ir kaitos problemas (Račiūnaitė-Paužuolienė 2013). Mieste vykstančias Dainų ir šokių šventes nagrinėja Giedrė Barkauskaitė (Barkauskaitė 2010; 2013). Naujųjų Metų švenčių ypatybes lietuvių rusų ir lenkų šeimose, advento ir gavėnios papročius Vilniaus mieste aptarė Žilvytis Šaknys (Šaknys 2013, 2014). Eglė Aleknaitė, pasitelkusi atvejo studiją, nagrinėjo Užgavėnių šventės istoriją Panevėžyje, bandė rekonstruoti šios šventės tapatybę (Aleknaitė 2014a, 2014b). Lina Petrošienė apžvelgė miestiečių švenčiamų Užgavėnių atgarsius lietuviškoje XX a. pe-riodikoje (Petrošienė 2013). Arūnas Vaicekauskas bandė atsekti lietuviškų Joninių raidą nuo kaimo bendruomenės iki šiuolaikinės miesto šventės (Vaicekauskas 2009). Rasa Paukštytė-Šaknienė aptarė vilniečių krikštynas (Paukštytė-Šaknienė 2003), nustatė lenkų ir lietuvių krikštynų papročių skirtumus Vilniaus mieste (Paukštytė-Šaknienė 2004), apžvelgė tradicijos svarbą šiuolaikinių kalendorinių ir gyvenimo ciklo švenčių kontekste (Paukštytė-Šaknienė 2013). Rasa Račiūnaitė-Paužuolienė nagrinėjo globalizacijos įtaką šiuolaikiniams miesto vestuvių papročiams (Račiūnaitė-Paužuolienė 2009), apžvelgė etniškai mišrių šeimų vestuvių papročius (Račiūnaitė-Paužuolienė 2011), tyrinėjo šeimos vertybių pokyčius miestiečių šeimose, modernizacijos ir urbanizacijos įtaką šių dienų miestiečių laidotuvių papročiuose (Račiūnaitė-Paužuolienė 2012). Akvilė Motuzaitė gilinosi į Suomijos ir Graikijos miestuose vykusias mišrias suomių-lietuvių bei graikų-lietuvių vestuves kaip tarpkultūrinių derybų strategiją (Motuzaitė 2013). Irma Šidiškienė aptarė miesto liaudiškosios kultūros kūrimo miestiečių vestuvėse

klausimus (Šidiškienė 2008), gilinasi į Kovo 8-osios šventės aspektus vilniečių (lietuvių, rusų ir lenkų) šeimose. Ji nustatė, kad „valstybinės (šiuo atveju sovietinės Kovo 8-osios) šventės tapimas visuotine ar šeimos švente susijęs su šios šventės dalyvių santykių formavimu per dovanas ir vaišes“ (Šidiškienė 2013: 224).

Miestiečių, ypač vilniečių, šventėms nemažai dėmesio skyrė ne tik etnologai, bet ir istorikai, kultūros ir meno tyrėjai – Laima Laučkaitė (2009, 2010), Antanas Rimvydas Čaplinskas (2010).

Atminties kultūrų kūrimo strategijas Lietuvos urbanistinėse erdvėse, praeities vaizdinių įtaką formuojant miesto urbanistinį landšaftą nagrinėja istorikai ir sociologai (Čepaitienė 2013; Mačiulis 2013; Nikžentaitis 2013a, 2013b, Šutinienė 2013). Tarpdisciplininė prieiga paremtas Alvydo Nikžentaičio sudarytas straipsnių rinkinys „Atminties daugiasluoksniškumas: miestas, valstybė, regionas“ (2013) apibendrina atliktų tyrimų rezultatus.

Vilniečių kultūrinis tapatumas ir jo raida atkūrus Lietuvos nepriklausomybę buvo tirtas sociologiniu aspektu. Sociologai gilinasi į vilniečių kultūrinio tapatumo formas, savivoką, erdvinį kultūrinį tapatumą ir medijų reikšmę jų formavimui (žr. plačiau „Vilniečių kultūrinio tapatumo raiškos profiliai“ (2013)).

XXI a. antrajame dešimtmetyje pasirodo keletas teorinių darbų, apibendrinančių miesto antropologijos tyrimo strategijas ir metodologiją, miesto antropologijos istoriją ir teorines sampratas (Račiūnaitė-Paužuolienė 2010, 2011; Petrušauskaitė 2011). XX a. miesto urbanistinės teorijos refleksijos aptartos Almanto Samalavičiaus monografijoje „Miestas ir protas“ (2013). Autorius pabrėžia, kad šiandien daugėja bandymų analizuoti ir vertinti miestą bei jo plėtrą apimant visumą, taikant holistinį požiūrį. Pavyzdžiui, integralioji urbanistika, miestokūrą suvokianti kaip gamtai neprieštaraujančią nuolatinę ir nesibaigiančią laiko ir procesų tėkmę, atmeta grynai funkcinę architektūros ir miesto planavimo supratimą, kad galėtų kurti vietas, tenkinančias įvairius poreikius (Samalavičius 2013: 145).

Urbanistinės miesto sandaros formavimosi aplinkybės, bendrojo (generalinio) planavimo strategijos, Vakarų Europos miesto teorijų plėtotė nagrinėtos Jurgio Vanago veikale „Miesto teorija“ (Vanagas 2003). Autorius apžvelgia Europos urbanizacijos problemas bei perspektyvas ir apibūdina ateities miesto modelius, išskirdamas tris alternatyvius variantus – humanopolį, technopolį ir ekonopolį. Šie tipai atstovauja skirtingų socialinių verčių sistemoms ir skirtingų socialinių grupių interesams. Humanopolis – tai bendruomeninio gyvenimo tradicijomis paremtas miesto modelis, kuriame savitai gali reikštis įvairios miesto bendruomenės (imigrantai, jaunimas, seni

žmonės). „Šio tipo mieste būtų galima formuoti erdvas zonas be transporto, skirtas tik dviračių ir pėsčiųjų eismui, suteikti pirmenybę viešajam transportui“ (Vanagas 2003: 153). Technopolis – tai „miestas be vietos“, paremtas urbanisto Melvino Webberio idėja. Tai urbanistinis darinys, kraštutinė technizuoto miesto samprata, susijusi su radikaliu kasdienio aptarnavimo veiklos iškelimu į periferiją siekiant sumažinti mašinų kamščius miesto centre. Gyvenamuosiuose namuose įrengtos ištobulintos komunikavimo priemonės leistų kurti įprastas darbo vietas daugeliui darbuotojų technopolio periferijoje (Vanagas 2003: 153). Ekonopolis – miestas, pagrįstas ekonominio racionalumo principais, ignoruojantis teritorinės žmonių elgsenos ir gamtinės aplinkos dėsnius ir sampratas. Jis skatina intensyvų aplinkos naudojimą ir erdvės pertvarkymą visais lygiais – nuo regioninio planavimo iki namų ūkio projekto (Vanagas 2003: 154). Šiandien globali urbanizacija žmonijai kelia daug naujų problemų. Daugelis jų peržengia urbanistikos mokslo ribas, tampa medicinos, ekologijos, žemdirbystės, biologijos, psichologijos mokslų rūpesčiu (Vanagas 2003: 156), todėl verčia mokslininkus imtis greito ir racionalaus sprendimo.

Apibendrinant aptartą medžiagą, galima teigti, kad tarpukario Lietuvoje miestas ir kaimas stipriai nesiskyrė. Miestas dažnai išlaikė erdvinę struktūrą, panašią į lokalias miestelių erdves bei topografinį suskirstymą. Lietuvoje miestas formavosi tradicinėje agrarinėje aplinkoje, tačiau kultūrinio požiūriu įgijo naują tapatybę ir galėjo būti atpažintas kaip individualios patirties fenomenas. Tarpukario miestas neatsiejamas nuo nacionalinių vertybių, visuomenės modernizacijos ir naujų socialinių sluoksnių – lietuviškai kalbančios inteligentijos, smulkiosios ir vidurinėsios miestietijos – susiformavimo. Šiuolaikinis miestas tyrėjus domina planavimo, urbanistinių teorijų refleksijomis, miesto švenčių kūrimo ir funkcionavimo klausimais, miestiečių etninio ir kultūrinio tapatumo, tradicijos išsaugojimo, perėmimo bei kaitos problemomis, atminties ir savivokos klausimais, atminties formavimo strategijomis miesto erdvėje.

Šiuolaikinės teorinės miesto tyrimų perspektyvos

Miesto tyrimai apima platų tarpkultūrinį lauką, kurį, pasitelkusios savo tyrimo metodus, nagrinėja įvairios disciplinos (istorija, etnologija, antropologija, sociologija, urbanistika, architektūra, menotyra, filosofija, literatūrologija ir kitos).

Užsienio tyrėjai, ypač antropologai, gilinaisi į holistines miesto problemas: biurokratinio valdymo sistemas, miesto politiką, socialinį aprūpinimą, atnaujinimo procesus, formalias socialinės kontrolės sistemas, ekonomines

sąlygas, kurios formuoja vietos bendruomenes (Merry 2006; Sanjek 2012). Britų antropologus domina trumpalaikiai, į bendrą veiklą jungiantys žmonių santykiai mieste. Pavyzdžiui, Ruth Finnegan knygoje „Nematomi muzikantai. Muzikavimas Anglijos mieste“ (Hidden Musicians. Music-making in an English Town) nagrinėja įvairias muzikavimo tradicijas – mėgėjų orkestrus, bažnyčios chorus, pučiamųjų grupes ir kitus – Milton Keinso mieste (Finnegan 1989). Norėdama atskleisti specifinius modernaus miesto gyvenimo aspektus – nuolatinę kaitą, trumpalaikiškumą, atvirumą, beasmeniškumą, anonimiškumą – ji pasitelkia naują terminą „miesto takeliai“ (*urban pathways*). Kaip atskleidė jos tyrimas, šie bruožai būdingi įvairioms Milton Keinso muzikavimo tradicijoms (Finnegan 2007: 306). Rusų folkloristus labiau domina tarptetninės akultūracijos ir etnologizacijos problemos šiuolaikinėse miesto šventėse (Маликова 2013: 42-51), karnavališkumo ir šventės sąsajos, atsispindinčios politiniuose miesto mitinguose (Седакова 2013: 90-99). Latvių tyrinėtojai gilinaisi į miesto šventės, kaip žaidimo ir ritualinių praktikų, fenomeną (Погодина 2013: 199-208).

Daugiausia sąlyčio taškų miesto antropologija atranda su geografija, ekologija, architektūra, istorija bei kitomis giminingomis disciplinomis. Kartu su teorinėmis miesto erdvės ir urbanizmo koncepcijomis šiuolaikinės antropologijos tyrimų temos apima kaimo ir miesto migraciją, demografiją, žmonių adaptaciją ir prisitaikymą tankiai apgyventoje aplinkoje, miesto aplinkos poveikį kultūriniam pliuralizmui, socialinį susisluoksniavimą, socialinius tinklus (struktūras), giminytės funkciją, užimtumą, miesto plėtros problemas, architektūrą ir kitas urbanistines dilemas.

Miesto antropologija priartėja prie taikomosios antropologijos: sprendžia praktines miesto problemas, pavyzdžiui, susijusias su gyvenimo sąlygomis, šeimos transportu, erdvės naudojimu, valdymo nuostoliais ir infrastruktūra. Taip pat ją domina socialinės didmiesčių problemos – nusikaltimai, socialinė netvarka, skurdas, benamystė ir laikinumas. Šios srities tyrimai gilinaisi į socialinę įvairių miesto grupių (gaujų, etninių, iš kaimo kilusių gyventojų, benamių alkoholikų, nusikaltėlių ir prostitučių) organizaciją ir kultūrinius įpročius (Spradley 1970; Merry 1981). Miesto antropologijos studijos nagrinėja ir biurokratinio valdymo sistemas, miesto politiką, socialinį aprūpinimą, atnaujinimo procesus, ekonomines sąlygas, kurios formuoja vietos bendruomenes. Kiti tyrimai nukreipti į formalias socialinės kontrolės – policijos, teismų ir kalėjimų – sistemas (Merry 2006: 479). Įkvėpta ankstyvųjų urbanizmo teorijų šiuolaikinė miesto antropologija tyrimo objektu dažniau renkasi miestiečių socialinį gyvenimą, o ne patį miestą kaip fenomeną.

Dar viena miestų tyrimų sritis – miestų geografija ir planavimas – gilinaisi į miestų teritorijos planavimo ir suskirstymo problemas, atlieka geo-

grafinius miesto funkcijų tyrimus. Jie miesto erdvę suskirsto pagal jos paskirtį ar joje vykdomas veiklos rūšis, pagal veiklos intensyvumą ir mastelį. Miesto funkcijos gali būti suvokiamos įvairiai, atsižvelgiant į tai, kaip analizuojamas miestas. Tiriant jį kaip kompleksinės sistemos dalį, dėmesys nukrypsta į pagrindines funkcijas, skirtas miesto ryšiams su kitais miestais ar aplinkinėmis teritorijomis palaikyti ir siejamas su paslaugomis ir gamyba. „Nepagrindinės“ funkcijos skirtos miesto vidaus, t. y. miestiečių poreikiams tenkinti (Krupickaitė, Beconytė 2011: 8). Pagal atliekamas funkcijas ir jų santykį išskiriami monofunkciniai ir polifunkciniai miestai. Tarpiniu masteliu dažniausiai analizuojamas vyraujantis teritorijos naudojimo pobūdis miesto dalyje ar jo pasiskirstymas mieste. Pagal naudojimo paskirtį skiriami keli teritorijos tipai: skirti gyvenamiesiems pastatams, ūkinei veiklai, rekreacijai ar kitiems tikslams. Šios funkcinės miesto teritorijos retai būna naudojamos tik vienai paskirčiai. Dažniausiai jos išskiriamos pagal naudojimo pobūdį; gali būti ir mišraus naudojimo teritorijų (Krupickaitė, Beconytė 2011: 8). Teritorijos naudojimo tipai nustatomi tiek pagal žemės naudojimo paskirtį, tiek pagal pastatų naudojimo pobūdį. Miesto funkcinės zonos gali būti apibūdinamos ir pagal ten gyvenančius žmones, t.y. veikėjus. Pagal gyventojų veiklą skiriamos gyvenimo, darbo, aprūpinimo (pvz., prekybos centrai), poilsio, kultūrinės, turistinės teritorijos (Krupickaitė, Beconytė 2011, 9). Miestų geografijos ir miestų planavimo tyrimams svarbūs ir statistikos duomenys, padedantys analizuoti tyrimo objektą platesniame kontekste.

Oksfordo universiteto Antropologijos mokyklos mokslininkai sukūrė specialią Ateities miestų programą (Oxford programme for the Future of Cities), kuriai vadovauja profesorius Michael Keith. Šios programos mokslininkų vykdomi projektai siekia teoriškai ir praktiškai apmąstyti miesto erdvių problemas, atsakyti į šiuolaikinio miesto pokyčių iššūkius: klimato kaitą, globalinės migracijos srautus, transnacionalinio valdymo poreikius, finansinį nepastovumą, didėjančią socialinę nelygybę (Oxford programme for the Future of Cities).

Šiandien miesto tyrėjų darbuose išlieka įvairios temos – demografinės ir teritorinės miesto apimtys, miesto kaip megapolio traktavimas, urbanistiniai konglomeratai ir tarpusavyje susijusių gyvenviečių bei gyventojų tinklai, urbanistines erdves pergrupuojančios komunikacijos (Herzfeld 2001: 135-137; Čepaitienė 2013: 519). Viena vertus, šiuolaikinių antropologų darbuose atsispindi miesto degradacijos idėjos: miesto erdvės kaip nuolatinio judėjimo ir negatyvus miesto gyvenamosios vertinimas, pabrėžiama socialinė atskirtis ir smurtas nualintuose pasaulio didmiesčių (Čikagos, Paryžiaus, San Paulo, Niujorko) mikrorajonuose (Caldeira 2000; Bourgois 1995; Sanjek 2012: 705). Kita vertus, dabartiniuose miesto tyrėjų, ypač antropologų, darbuose išryškėja

miestų socialinės galimybės. Miestai apibūdinami kaip vietos, kuriose žmogus gali „išsigelbėti“, kuriose vyksta politinių ir socialinių santykių pokyčiai (Sanjek 2012: 705). Taip pat į miestus žvelgiama kaip į globalios ekonomikos ir kultūrinės sistemos dalį, turinčią svarbias jungtis su atokiais rajonais ir kitais miestais.

Išvados

Apibendrinant tarpdisciplininius miesto tyrimus galima teigti, kad šiandien miesto kultūros tyrimai nuo ankstesniųjų skiriasi taikomomis tyrimo perspektyvomis. Ankstesni tyrimai daugiau telkėsi į fragmentines problemas, o dabartiniai, ypač antropologų, urbanistikos specialistų darbai teorinėje plotmėje labiau orientuoti į holistinį požiūrį. Holistinė žiūra apima demografines, teritorines, urbanistines problemas, socialinius gyventojų tinklus, urbanistines erdves pergrupuojančias komunikacijas, miesto gyvensenos vertinimą, socialinės atskirties ir smurto problemas, miesto socialinių galimybių privalumus, socialinių ryšių laikinumą, nuolatinę kaitą, anonimiškumą, beasmeniškumą ir atvirumą. Šiandien miesto tyrėjai naudoja įvairių mokslų metodus ir juos grindžiančius metodinius principus, todėl tyrimai įgyja tarpdisciplininį pobūdį.

LITERATŪRA

- Abu-Lughod, J. 1962. „Migrant Adjustment to City Life: The Egyptian Case“, *American Journal of Sociology*, no. 47: 22-32.
- Aleknaitė, E. 2014a. „Užgavėnės Panevėžyje ir jose konstruojamos tapatybės“, *Logos*, nr. 79: 163-172.
- Aleknaitė, E. 2014b. „Užgavėnės Panevėžyje ir jose konstruojamos tapatybės“, *Logos*, nr. 80: 143-152.
- Apanavičius, R. „Iš „gimtojo sodžiaus“ į miestą: lietuvių etninė muzika miesto šventėse“ atvejai“, in J. Mardosa (sud.) *Šventės šiuolaikiniame mieste/ Festivals in the Modern City*. Vilnius: Edukologija, 23-30.
- Al-Zubaidi, L. *Urban Anthropology (On overview)*. Prieiga per internetą: www.indiana.edu/wanthro/Urban.htm (žiūrėta 2014 10 01).
- Assmann, A. 2013. „Miesto atmintis“, in A. Nikžentaitis (sud.) *Atminties daugiasluoksniškumas: miestas, valstybė, regionas*. Vilnius: LII leidykla, 19-34.
- Barkauskaitė, G. 2010. „Šokis dainų šventėse“, *Gimtasai kraštas*, nr. 3: 85-94.
- Barkauskaitė, G. 2013. „Tradiciškumas miesto šventėse“, *Res Humanitariae*, nr. 13: 95-106.
- Bourgeois, P. 1995. *In Search of Respect: Selling Crack in El Barrio*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Bott, E. 1957. *Family and Social Network* (2nd edition, 1971). London: Tavistock Publications.
- Caldeira, T. 2000. *City of Walls: Crime, Segregation, and Citizenship in Sao Paolo*. Berkeley: University of California Press.
- Childe, V. G. 1950. „The Urban Revolution“, *Town Planning Review*, no. 23: 3-17.
- Čaplinskas, A. Č. 2010. *Vilniaus istorija: legendos ir tikrovė*. Vilnius: Charibdė.
- Čepaitienė, A. 2013. *Gyvenimo etnografija: vietos, struktūros ir laikas. Besikeičianti Lietuva XX amžiuje*. Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla.
- Čepaitienė, R. 2013. „Miestas kaip ideologinis tekstas: teoriniai ir interpretaciniai aspektai“, in A. Nikžentaitis (sud.) *Atminties daugiasluoksniškumas: miestas, valstybė, regionas*. Vilnius: LII leidykla, 57-85.
- Daukšas, D. 2004. „Tarp tradicijos ir modernybės: lietuvių gyvenimo stiliaus kaita tarpukariu“, *Liaudies kultūra*, nr. 4: 26-33.
- Daniliauskas, A. 1969. „Kauno proletarų butai XIX a. pabaigoje - XX a.“, *Lietuvos TSR MA darbai*, A serija, nr. 1 (29): 131-146.
- Daniliauskas, A. 1968. „Kauno proletarų gyvenamosios patalpos XIX-XX amžiais (1. Pastatai)“, *Lietuvos TSR MA darbai*, A serija, nr. 2 (27): 131-144.
- Daniliauskas, A. 1969. „Kauno proletarų gyvenamosios patalpos XIX-XX amžiais (2. Interjero dekoras)“, *Lietuvos TSR MA darbai*, A serija, nr. 3 (31): 107-121.
- Daniliauskas, A. 1978. *Lietuvos miesto gyventojų materialinė kultūra XX a.* Vilnius: Mokslas.
- Daniliauskas, A. ir Kalnius, P. 1983. *Lietuvos TSR pramonės darbininkų kultūros ir šeimos etnografinės problemos*. Vilnius: Mokslas.
- Daniliauskas, A. 1970. *Šiaurės Rytų Lietuvos pramonės darbininkų materialinė kultūra*. Vilnius: Mintis.
- Daukšas, D. 2004. „Tarp tradicijos ir modernybės: lietuvių gyvenimo stiliaus kaita tarpukariu“, *Liaudies kultūra*, nr. 4: 26-33.
- Dijokienė, D. 2006a. „Lietuvos miestų istorinių priemiesčių genezės, raidos ir vertybių ypatumai (Kaunas, Klaipėda, Kėdainiai)“, *Town Planning and Architecture*, no. 30 (4): 193-203.
- Dijokienė, D. 2006b. „Vilniaus istorinių priemiesčių genezės, raidos ir vertybių ypatumai“, *Town Planning and Architecture*, t. 30 (2): 78-86.
- Dobrovolskas, J. 1961. „Naujosios Akmenės Cemento gamyklos darbininkų butis ir kultūra“, *Iš lietuvių kultūros istorijos*, nr. 3: 318-332.
- Finnegan, R. 2007 (1989). *Hidden Musicians. Music-making in an English Town*. Middletown, CT: Wesleyan University Press.
- Fox, R. 1977. *Urban Anthropology. Cities in their Cultural Context*. Engelwood Cliffs, New-Jersey: Prentice-Hall.
- Gottdiener, M. and L. Budd. 2005. *Key Concepts in Urban Studies*. London: Sage Publication.
- Hannerz, U. 1969. *Soul side: Inquiries into Ghetto Culture and Community*. New York: Columbia University Press.
- Harvey, D. 1989. *The Urban Experience*. Oxford: Blackwell.
- Herzfeld, M. 2001. *Anthropology: Theoretical Practice in Culture and Society*. Oxford:

Blackwell Publishing.

Kalnius, P. 1982a. „Lietuvos TSR pramonės įmonių dirbančiųjų santuoka ir šeima socializmo laikotarpiu (1. Šeimos sukūrimo ypatybės)“, *Lietuvos TSR MA darbai*, A serija, nr. 1 78: 85-93.

Kalnius, P. 1982b. „Lietuvos TSR pramonės įmonių dirbančiųjų santuoka ir šeima socializmo laikotarpiu (2. Socialinės demografinės sutuoktinių charakteristikos)“, *Lietuvos TSR MA darbai*, A serija, nr. 2 (79): 49-59.

Kalnius, P. 1975. „Šiuolaikinės darbininkų šeimos buities tyrimas“, *Etnografiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1974 metais*. Vilnius: Mokslas.

Krupickaitė, D. ir Beconytė, G. 2011. *Miesto funkcinių tyrimų sociogeografinėje praktikoje metodiniai nurodymai. Mokomoji knyga*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

Kudirka, J. 1993. *Vilniaus verbos*. Vilnius: Mintis.

Kuodys, M. 2009. „Akademiniškas liberalios minties miestas“, *Kauno atradimai*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 25-31.

Laučkaitė, L. 2009. „Vilniaus šventės ir pramogos XX a. pradžioje“, in A. Lapinskiene (sud.) *Imperinis Vilnius (1795–1918). Kultūros riboženkliai ir vietinės tapatybė*. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 134-150.

Laučkaitė, L. 2010. „Writing Art History of the City: from Nationalism to Multi-Culturalism“, *Kunstiteaduslikke Uurimusi /Studies in Art and Architecture*, no. 19(3–4): 71-85.

Laužinskaitė, A. 2003. „Kai kurie Vilijampolės istorinės urbanistinės raidos iki 1940 m. bruožai“, *Liaudies kultūra*, nr. 6: 34-43.

Lewis, O. 1966. *La Vida: A Puerto Rican Family in the Culture of Poverty*. San Juan and New York: Vintage Books.

Mačiulis, D. 2013. „Atmintis kultūrų formavimo strategijos Lietuvos urbanistinėse erdvėse. Muziejus kaip atminties kultūros kūrimo vieta“, in A. Nikžentaitis (sud.) *Atminties daugiasluoksniskumas: miestas, valstybė, regionas*. Vilnius: LII leidykla, 137-195.

Marcinkevičienė, D. 2007. „Sąkytinė istorija: metodai, šaltiniai, istoriografija“, in D. Marcinkevičienė (sud.) *Prijaukintos kasdienybės, 1945-1970 metai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 15-23.

Mardosa, J. „Šventės mieste: keletas kūrimo ir funkcionavimo problemų“, in J. Mardosa (sud.) *Šventės šiuolaikiniame mieste/ Festivals in the Modern City*. Vilnius: Edukologija, 52-60.

Merry, S. E. 2006. „Urban Anthropology“, in T. Barfield (ed.) *The Dictionary of Anthropology*. Oxford: Blackwell Publishing, 479-480.

Merry, S. E. 1981. *Urban Danger: Life in a Neighborhood of Strangers*. Philadelphia: Temple University Press.

Merkienė, R. 1965. „Grigiškių Bandomojo popieriaus kombinato darbininkų butis ir kultūra (1. Kadrių formavimas, jų kilmė ir sudėtis, 2. Šeimos sudėtis ir organizacija)“, *Lietuvos TSR MA darbai*, A serija, nr. 1 (18): 135-172.

Merkienė, R. 1966a. „Grigiškių Bandomojo popieriaus kombinato darbininkų butis ir kultūra (3. Maistas)“, *Lietuvos TSR MA darbai*, A serija, nr. 1 (20): 121-140

- Merkienė, R. 1966b. „Grigiškių Bandomojo popieriaus kombinato darbininkų butis ir kultūra (4. Gyvenamieji namai)“, *Lietuvos TSR MA darbai*, A serija, nr. 2 (21): 246-264.
- Merkienė, R. 1966c. „Grigiškių Bandomojo popieriaus kombinato darbininkų butis ir kultūra (5. Butų interjerai)“, *Lietuvos TSR MA darbai*, A serija, nr. 3 (22): 167-183.
- Merkienė, R. 1967. „Grigiškių Bandomojo popieriaus kombinato darbininkų butis ir kultūra (6. Drabužiai)“, *Lietuvos TSR MA darbai*, A serija, nr. 2 (21): 137-156.
- Merkys, V. 1958. „Lietuvos miestų gyventojų tautybės XIX a. pabaigoje - XX a. pradžioje klausimu“, *Lietuvos TSR MA darbai*, A serija, nr. 2(5): 85-98.
- Miškinis, A. 1973. „Vilijampolės būta savarankiško miesto“, *Statyba ir architektūra*, nr. 3: 30-31.
- Motuzaitė, A. 2013. „Suomių-lietuvių bei graikų-lietuvių porų vestuvės Suomijos ir Graikijos miestuose XXI a. pr. kaip tarpkultūrinių derybų strategija“, in J. Mardosa *Šventės šiuolaikiniame mieste/ Festivals in the Modern City*. Vilnius: Edukologija, 179-188.
- Mumford, L. 1938. *The Culture of Cities*. New York: Brace and Company.
- Mumford, L. 1960. *The City in History*. New York: Harcourt, Brace, Jovaovich.
- Nikžentaitis, A. 2013a. „Vietoj įvado: daugiassluoksnė atmintis“, in A. Nikžentaitis (sud.) *Atminties daugiassluoksniškumas: miestas, valstybė, regionas*. Vilnius: LII leidykla, 7-15.
- Nikžentaitis, A. 2013b. „Vilnius kaip simbolinė keturių tautų sostinė“, in A. Nikžentaitis (sud.) *Atminties daugiassluoksniškumas: miestas, valstybė, regionas*. Vilnius: LII leidykla, 217-227.
- Oxford programme for the Future of Cities*. Prieiga per internetą: <http://www.future-of-cities.ox.ac.uk/> (žiūrėta 2014-10-05)
- Park, R. E. and Burgess, E. 1925. *The City: Suggestions for the Study of Human Nature in the Urban Environment*. Chicago: University of Chicago Press.
- Park, R. E. 1952. *Human Communities: the City and Human Ecology*. Glencoe III: The Free Press.
- Paukštytė-Šaknienė, R. 2003. „Liaudies kultūra mieste. Vilniečių krikščynos“, *Lituanistica*, nr. 2 (54): 112-125.
- Paukštytė-Šaknienė, R. 2004. „Lietuvių ir lenkų kultūra XX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje: vilniečių krikščynos“, *Rocznik Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy*. vol. 3: 108–126.
- Paukštytė-Šaknienė, R. 2013. „Tradicija šiuolaikinių kalendorinių ir gyvenimo ciklo švenčių kontekste“, *Res Humanitariae*, nr. 14: 303-322.
- Petrošienė, L. 2013. „Užgavėnių šventės atgarsiai lietuviškoje XX a. pirmosios pusės periodikoje: kaip šventė miestiečiai?“, *Istorija. Mokslo darbai*, nr. 90.
- Petrušauskaitė, V. 2011. „Antropologija mieste ar miesto antropologija? Tyrimo lauko mieste konstravimas“, *Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos*, nr. 11(20): 159-178.
- Pivoras, S. 2002. „VDU profesoriai ir studentai intelektualinio ir kultūrinio Kauno gyvenimo centre“, *Vytauto Didžiojo universitetas. Mokslo ir visuomenė 1922-2002*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 111-124.
- Račiūnaitė, R. 2007. „Kultūros reiškinių migracija: tarpukario Kaunas ir jo

- priemiesčiai“, in R. Merkienė (sud.) *Rytų Europos kultūra migracijos kontekste: tarpdalykiniai tyrimai*. Vilnius: Versus aureus leidykla, 378-396.
- Račiūnaitė, R. 2001. „Lampėdžių gyvenimo būdas tarpukario Kaune“, *Sociologija: praeitis, dabartis, perspektyvos*. Kaunas: KTU leidykla, 440-443.
- Račiūnaitė-Paužuolienė, R. 2009a. „Globalizacijos įtaka lietuvių vestuvių papročiams: šiuolaikiniai mergvakariai ir bernvakariai“, *Liaudies kultūra*, nr. 2: 40-50.
- Račiūnaitė-Paužuolienė, R. 2010. „Miesto antropologija“, *Lietuvos tapatybė. Etnologijos ir antropologijos enciklopedija*. Prieiga per internetą: <http://identitetas.mch.mii.lt/> (Žiūrėta: 2010-12-01-20)
- Račiūnaitė-Paužuolienė, R. 2011. „Miesto antropologija“, *Lietuvos etnologijos ir antropologijos enciklopedija*. Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 301-307.
- Račiūnaitė, R. 2002. „Modernios kultūros plėtotei: Tado ir Honoratos Ivanauskų maksimos“, *Darbai ir dienos*, nr. 31: 17-28.
- Račiūnaitė, R. 2000. „Moteris inteligentė tarpukario Kaune“, *Socialinė tikrovė ir subjektas*. Vilnius: UAB Baltijos kopija, 34-37.
- Račiūnaitė, R. 2005. „Nacionalinių vertybių ir miestietiškos sąmonės plėtra: tarpukario Kaunas ir jo priemiesčiai“, *Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos*, nr. 4 (13): 111-133.
- Račiūnaitė-Paužuolienė, R. 2009b. „Regioninės kultūros savitumai tarpukario Kaune“, *Liaudies kultūra*, nr. 3: 37-45.
- Račiūnaitė-Paužuolienė, R. 2011. „Šiuolaikiniai etniškai mišrių šeimų vestuvių papročiai“, *Liaudies kultūra*, nr. 4 (139): 31-37.
- Račiūnaitė-Paužuolienė, R. 2013. „Tradacijos išsaugojimas ir kaita šiuolaikiniame mieste: dviejų Europos miestų švenčių atvejai“, in J. Mardosa (sud.) *Šventės šiuolaikiniame mieste/ Festivals in the Modern City*. Vilnius: Edukologija, 209-218.
- Rukšėnas, A. *Istorinių šaltinių tyrimo rengiant mokslinį straipsnį „Papilės valsčius pirmajais vokiečių okupacijos 1941-ųjų metų mėnesiais“ santrauka*. Prieiga per internetą: http://www.versme.lt/pdf/teismas_saltiniu-santr.pdf (žiūrėta 2014-12-05)
- Samalavičiaus, A. 2013. *Miestas ir protas. Urbanistinės teorinės refleksijos XX a. Vakaruose*. Vilnius: Technika.
- Sanjek, R. 2012. „Urban Anthropology“, in A. Barnard, J. Spencer (ed.) *The Routledge Encyclopedia of Social and Cultural Anthropology*. (2nd edition). London, New York: Routledge Tylor and Francis Group, 702-705.
- Sjoberg, G. 1960. *The Preindustrial City*. New York: Free Press.
- Sjoberg, G. 1965. *The Preindustrial City: Past and Present*. New-York: The Free Press; London: Collier-Macmillan Limited.
- Spradley, J. 1970. *You owe yourself a Drunk: the Ethnography of Urban Nomads*. Boston: Little, Brown.
- Susser, I. 1982. *Norman Street: Poverty and Politics in an Urban Neighborhood*. Oxford: Oxford University Press.
- Šaknys, Ž. 2014. „Šventė Vilniuje: Naujieji metai lietuvių, lenkų ir rusų šeimose“, *Lituanistica*, t. 60, nr. 2 (96): 105-117.
- Šaknys, Ž. 2013. „Ritualiniai metai šiuolaikiniame Lietuvoje: miesto ir kaimo perspektyvos“, in J. Mardosa (sud.) *Šventės šiuolaikiniame mieste/ Festivals in the Modern*

City. Vilnius: Edukologija, 100-109.

Šidiškienė, I. 2013. „Kovo 8-oji vilniečių šeimose: šventės, dovanos ir vaišės“, in J. Mardosa (sud.) *Šventės šiuolaikiniame mieste/ Festivals in the Modern City*. Vilnius: Edukologija, 224-233.

Šidiškienė, I. 2008. „Miesto liaudiškosios kultūros kūrimas: vilniečių vestuvės“, *Liaudies kultūra*, nr. 4: 28–37.

Šutinienė, I. 2013. „Komunikacinė atmintis Lietuvos didžiuosiuose miestuose“, in A. Nikžentaitis (sud.) *Atminties daugiasluoksniškumas: miestas, valstybė, regionas*. Vilnius: LII leidykla, 385-486.

Vaicekauskas, A. 2009. „Lietuviškos Joninės: nuo kaimo bendruomenės iki šiuolaikinės miesto šventės“, *Liaudies kultūra*, nr. 4 (127): 33-38.

Vanagas, J. 2003. *Miesto teorija. Vadovėlis aukštųjų mokyklų studentams*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla.

Znamierowska-Prüfferowa, M. 2009. *Vilnius, miestas arčiausia širdies*. Vilnius: Alma littera.

Wirth, L. 1938. „Urbanism as Way of Life“, *The American Journal of Sociology*, no. 44(1): 1-24.

Маликова, В. 2013. „Феномы межэтнической аккультурации и этноглокальности в городских праздниках Москвы“, in J. Mardosa (sud.) *Šventės šiuolaikiniame mieste/ Festivals in the Modern City*. Vilnius: Edukologija, 42-51.

Погодина, С. 2013. „Куклы в городе: латвийские примеры праздничных практик“, in J. Mardosa (sud.) *Šventės šiuolaikiniame mieste/ Festivals in the Modern City*. Vilnius: Edukologija, 199-208.

Седакова, И. 2013. „Политический митинг как городской праздник акции Московской оппозиции в 2011-2013 гг“, in J. Mardosa (sud.) *Šventės šiuolaikiniame mieste/ Festivals in the Modern City*. Vilnius: Edukologija, 90-99.

Rasa Račiūnaitė-Paužuolienė **Interdisciplinary Perspectives of Urban Studies**

Abstract

This paper focuses on theoretical perspectives of interdisciplinary urban studies, with particular emphasis on urban studies in West Europe and the USA. Building on an interdisciplinary perspective and embracing a diverse theoretical framework, the paper explores research on urban life from the beginning of the 20th century till the beginning of the 21st century. The main problem approached in the article is the interdisciplinarity in the contemporary urban studies.

The author seeks to achieve 3 objectives: 1) to define the urban phenomenon; 2) to reveal history of the urban studies in humanities and social sciences; 3)

to explore the theoretical perspectives of modern urban research.

The analysis of the interdisciplinary perspectives of research on urban culture shows that today urban studies differ from corresponding past studies mainly in terms of a different approach. While the past urban studies have been more focused on specific fragmented issues, contemporary urban anthropology is directed towards a holistic approach. As a result, urban anthropology has become more integrated into the discourse of other social sciences and has merged with architecture, geography, ecology and other disciplines.

Besides its theoretical interest and conceptualization of urbanism, contemporary issues of urban studies include demography, migration, adaptation and adjustment of humans in densely populated environments, social networks of urban population, webs of relationships linking people, employment, the growth of cities, cultural and religious pluralism, social stratification, architecture, crime, culture of poverty, corruption and other practical urban problems such as housing, transport, use of space and infrastructure. Today researchers of urban life are required to extend their scope, develop new skills, and to apply interdisciplinary perspectives of in their research.

Key words: urban studies, interdisciplinary research, theoretical perspectives.